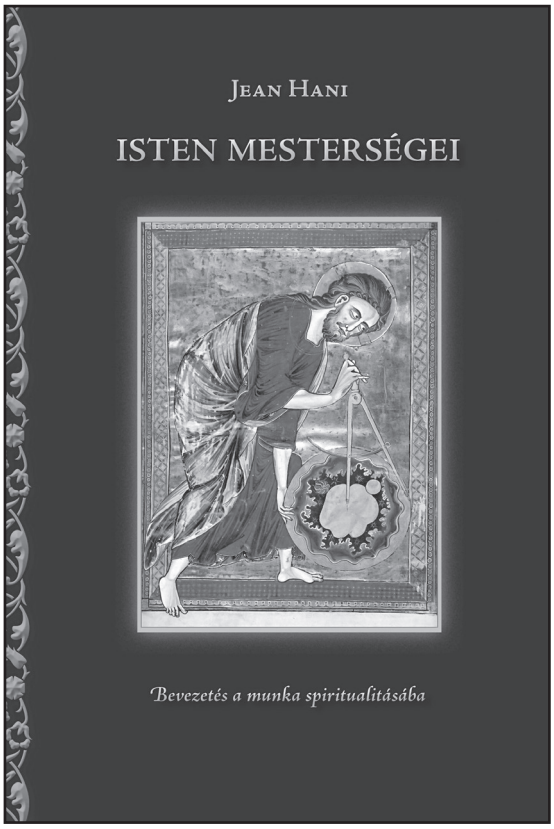
Jean Hani
ISTEN MESTERSÉGEI. BEVEZETÉS A MUNKA SPIRITUALITÁSÁBA
156 + VIII oldal (Gödöllő, 2017, Sursum Kiadó)

Jean Hani könyve – csakúgy mint a 2012-ben elhunyt szerző valamennyi kötete – élő példája annak, hogy miként lehet(ne) a 20–21. században autentikus, hithű katolikus műveket létrehozni anélkül, hogy azok a neotomizmus sokszor száraz, a kor emberét megszólítani képtelen módszerét, nyelvét és stílusát erőltetnék. Ugyanekkor elkerüli a sekélyes, esztétizáló teológiát is, amely a másik oldal sajátja. Hani lenyűgöző tárgyi tudással, „ortodox" módon és esztétikusan műveli a teológiát. Minden esetben tekintettel van a katolicizmus tanainak, liturgiájának esztétikájára is, amely végső soron a misztérium elbűvölő, lenyűgöző (*fascinans*) oldalához tartozik.

Szóban forgó művének tételmondata a következő: „*Amennyiben az emberi foglalkozások az isteni tevékenység szimbólumai, tökéletesen helyénvaló »Isten mesterségeiről« beszélni, hiszen az emberi mesterségek valóban léteznek Istenben egy »kimagasló« minta szerint, vagy ha úgy tetszik, Istenben léteznek az emberi tevékenységek különböző archetípusai.*" (10. o.) E mondatot véve alapul, a szerző tizenkét fejezetben vizsgálja az írnok, orvos, harcos, fazekas, takács, építőmester, ács, pásztor, tengerész, halász, vadász, kertész, földműves és végül a szőlősgazda mesterségeit. A válogatás, jól látható, nem véletlenszerű. Hani a műben – miként maga is megjegyzi – csak olyan mesterségeket vizsgál, melyek szimbolikáját szentírási utalások igazolják. Nehéz lenne egyetlen fejezetet kiemelni, olyannyira át- és átszövik egymást az utalások, szimbólumok és magyarázataik. A szerző a szimbológia, tipológia, teológia és végül a komparatisztika tudományágait felhasználva Istent láttatja egyes – imént említett – tevékenységein keresztül, valamint azt, hogy miként lehet megközelíteni Őt bizonyos mesterségek gyakorlása által. „*Gyakorolni egy szakmát annyit tesz, mint hatással lenni a világra avégett, hogy átváltoztassuk; következésképpen ez Isten munkálkodásának kiterjesztése.*" (12. o.)

Jean Hani kimagasló tárgyi tudása nem merül ki a kulturális hordalékanyag felhalmozásában, sőt, az idézetek mennyisége, válogatása és elrendezése – noha a témát ilyen rendszeresen még soha nem vizsgálták – a kompiláció módszerének legnemesebb példáira emlékeztetnek, ezzel is kapcsolatot teremtve a középkor szellemiségével. Külön kiemelésre méltó, hogy a legváltozatosabb rituális, liturgikus szövegek és aktusok (a rómaitól a maronitán át az ambroziánig) bevonása a vizsgálatba és a szemléltetésbe egy teljes, ortopraxist és „ortodoxiát" egyaránt hangsúlyosnak tekintő vallási valóságot jelenítenek meg. Az antik és a keleti párhuzamok és megfelelések kiemelése Hani széleskörű, magabiztos vallás- és bölcselettörténeti tudását bizonyítják – ha valamely olvasó kételkedne ebben; és ami ennél is több, nem pusztán látszólagos összefüggéseket mutat fel, hanem az alapelvekből, ideákból sokféle formában kibomló jelenségekből vezet el ez utóbbiak eredetéig.

Ezzel el is érkeztünk a kötet eddigi, ha nem a legnagyobb erényéig. A saját, vagy valamikori saját hagyományát látszólag értő, de azt látszólag sem élő posztmodern európai ember előtt az egyik út mindenképpen az archetipikus vagy principiális gondolkozás útja, mely által megpillanthatóvá válhat a kereszténység valósága. A rítusok vagy a templomépítészet példájával élve, ha az ember megpróbál behatolni ezek mélyére és egyetemes szimbolikájukat megkísérli befogadni és legalább egyes részleteiben felfogni, nagyszerű távlatok nyílhatnak meg előtte. A középkori és az azt megelőző katolicizmus legalább annyira felfedezésre és vizs-

gálatra váró terület, mint az antikvitás, vagy a Kelet, nem szólva a primitívnek nevezett civilizációkról. Jellemző, hogy az utóbbiakat sokkal korábban és jóval nagyobb számban vizsgálták a vallásfenomenológia vagy a szimbológia területén, mint a kereszténységet. Az, hogy az ember érteni véli saját vallásának, kultúrájának alapjait, nem jelenti azt, hogy a konkrét megjelenési formán túl fogékony annak egyetemes szimbolikájára is, sőt. Erre kínálhat megoldást egy – a vallásfenomenológia és a szimbológia eredményeit is önmagába olvasztó, azokat egyúttal felülmúló – principiális vagy archetipikus gondolkozás megléte.

Jean Hani könyve – a fentebb mondottak kiváló példája – tizenkét, a Bevezetést és a Befejezést is beleszámítva tizennégy fejezetben vizsgálja Isten mesterségeit, ahogyan azok a *Szentírás*ban és a szenthagyományban foglaltatnak. A kötetet nyolcoldalas képmelléklet, középkori francia katedrálisok kőfaragványairól készített fényképek közzététele teszi teljessé; az egyes fejezetek között is hasonlóak, valamint szentírási idézetek díszítik a művet. Tartalmában nem túlbecsülhető, formájában kiemelkedő kötetet vehet kézbe az olvasó. Köszönet a Sursum Kiadónak, amely ezzel a kötettel indult útjára; csakúgy mint a fordítónak, Kocsi Lajosnak, aki a kitűnő fordításon túl – külön kiemelendő – valamennyi magyarul elérhető forrás azonosítására és megadására törekedett, ezzel is megkönnyítve az érdeklődő olvasó dolgát.

„A helyesen felfogott foglalatosságban az ember arra törekszik, hogy munkája révén Istent juttassa kifejezésre, ugyanakkor kellőképpen tudatában legyen annak, hogy a mesterség önmagában nem cél; tudja, hogy mesterségével Isten képmásához kerül közelebb, egyúttal azt is, hogy Isten nincs rögzülve e képmásban vagy feladatban, és hogy a benső utazás végén Isten »megszünteti a mesterségeket«, ahogyan megszüntet minden szimbólumot, hogy végül feltárja a kimondhatatlant." (147. sk.)

Stamler Ábel

ARNOLD DOLMETSCH, MARCO PALLIS ÉS AZ ENGLISH CONSORT OF VIOLS

„Az angol præraffaelita gondolat nem terjedt el, de biztos, hogy nem a mozgalom volt az, amely a korszakon megbukott, hanem a korszak volt, amely megbukott a præraffaelitákon" – írta Hamvas Béla „Orpheus" című esszéjében. A viktoriánus Anglia e művészcsoportjának tagjai *„a lehetetlent kísérelték meg, amikor a modern indusztrializmus kellős közepén az embert vissza akarták vezetni az egyszerűséghez, (…) meg akarták nemesíteni az ízlést, fölemelni az igényt"*. Hatásuk azonban volt,